

Naloge javne gozdarske službe v okviru nalog varstva narave

Tasks for Public Forest Service Concerning Nature Protection Issues

mag. Živan VESELIČ*

Izvleček

Veselič, Ž.: Naloge javne gozdarske službe v okviru nalog varstva narave. Gozdarski vestnik, št. 9/1995. In Slovene, cit. lit. 3.

Prispevek obravnava dejavnost Zavoda za gozdove Slovenije, ki kot javna gozdarska služba usmerja razvoj vseh gozdov v Sloveniji, neglede na lastništvo. Poudarjena je naravovarstvena usmerjenost slovenskega gozdarstva ter predstavljena pripravljenost Zavoda za gozdove Slovenije, da se vključi v širše strokovne operativne naloge na področju varovanja narave.

Ključne besede: varstvo narave, gozdarstvo, Zavod za gozdove Slovenije.

Synopsis

Veselič, Ž.: Tasks of Public Forest Service concerning Nature Protection Issues. Gozdarski vestnik, No. 9/1995. In Slovene, lit. quot. 3.

The article elaborates on activities of Slovenia Forest Service, which as a public forest service administers development all forests in Slovenia, regardless of ownership. The firm direction of Slovenian forestry towards nature protection is emphasised. Presented is Willingness of Slovenia Forest Service to enter into complex professional assignments in the field of nature protection.

Key words: nature protection, forestry, Slovenia Forest Service.

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Zaradi spleta okoliščin je varovanje narave trenutno pri nas izjemno aktualna tema. Čeprav je posvetovanje organizirano v Evropskem letu varstva narave, je vendarle treba poudariti, da smo gozdarji dali pobudo za takšno srečanje že lansko leto, vendar je iz različnih razlogov prišlo do njegove realizacije šele v letu 1995. Torej se resnično tudi sami zavedamo, da je varovanje narave tisti del naše dejavnosti, ki zahteva v tem času nekaj jasnih opredelitev.

Narava je v svetovnem merilu ogrožena. Glasu vpjocih o tem so v zadnjih letih morali prisluhniti tudi politiki in vlade držav. Mednarodnih deklaracij o potrebi po varovanju okolja in narave je že pomembno veliko. Proglasitev leta 1995 za Evropsko leto varstva narave je ena od mednarodnih akcij, ki naj opozarja na problem ogroženosti narave.

V Sloveniji je na tem področju nekaj ključnih zadev nedorečenih. Zakon o varstvu narave je še v pripravi, nedorečeno je vprašanje nadzora varovanja narave, nedorečena je strategija upravljanja z varovanimi območji, osnovanje predvidenih večjih naravnih parkov je šele v povojih, in še bi lahko našteval.

Novost na sceni je z Zakonom o gozdovih (1993) ustanovljeni Zavod za gozdove Slovenije, ki je kot javni zavod s številčnim strokovnim osebjem in z javnimi pooblastili zadolžen za celovito strokovno usmerjanje razvoja vseh gozdov in gozdnega prostora. To pa je tudi prostor z najbolj ohranjeno naravo.

Zavod za gozdove Slovenije je danes realnost. Je dobro organiziran in prek centralne enote, 14 območnih enot in 94 krajevnih enot in še s štirimi gojitvenimi lovišči, s skupno 863 sistemiziranimi delovnimi mesti, v pogledu usmerjanja razvoja gozdov in krajine ter populacij prostoživečih divjih živali strokovno obvladuje ves gozdni prostor. Ta ob 53 % pokritosti Slovenije z gozdovi zavzema približno tri četrtine slovenskega ozemlja.

* Mag. Ž.V., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, SLO

Navzočnost takšnega Zavoda za gozdo-ve v državi, v kateri gozd daje osnovni ton tri četrtini krajine, že sama po sebi ponuja rešitev nekaterih strokovno-organizacijskih vprašanj s področja varovanja narave pri nas. Še posebej, če upoštevamo dosedanje in prihodnje usmeritve pri delu z gozdom pri nas. Takšno je racionalno razmišljanje. Pričakovati bi, da bo racionalno razmišljala tudi država.

2 VAROVANJE NARAVE JE INTEGRALNI DEL STRATEGIJE RAVNANJA S SLOVENSKIMI GOZDOVI IN DEJAVNOSTI JAVNE GOZDARSKE SLUŽBE

2 NATURE PROTECTION IS AN INTEGRATED PART OF STRATEGY THAT PUBLIC FOREST SERVICE IS PURSUING WHEN DEALING WITH SLOVENIAN FORSTS

Slovensko gozdarstvo je med prvimi v Evropi (in na svetu) krenilo na pot ravnanja z gozdom, ki jo odlikuje sonaravnost in usmerjenost k trajnemu ohranjanju gozda in vseh njegovih vlog. Gre za trajnostno, sonaravno in večnamensko ravnanje z gozdom.

Takšno delo z gozdom določata tudi Zakon o gozdovih (Ur. list RS, št. 30/93) in Program razvoja gozdov v Sloveniji, ki je v postopku sprejemanja v Državnem zboru.

Slovenski Zakon o gozdovih (1993) že v 1. členu določa, da morajo gojenje, izkoriščanje in raba gozdov ter razpolaganje z njimi zagotavljati sonaravno in večnamensko gospodarjenje z gozdovi – v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij. Zakon ureja tudi pogoje gospodarjenja s skupinami drevja in posamičnim drevjem zunaj gozda (in naselij) ter pogoje za posege v gozd in gozdni prostor.

Že hiter pogled na območja, za katera so pripravljene zaenkrat še precej okvirni predlogi za zavarovanje, pokaže, da gre v večini predlogov zavarovanja predvsem za obsežna gozdnata območja.

Takšno stanje seveda ni naključno. Gozd je v sodobnih industrijskih in kmetijskih okoljih zadnji ostanek sonaravnega, ekosistema, ki z ohranjenimi odnosi med živimi

bitji ter slednjimi in mrtvo naravo vzdržuje ravnotežje vsemu, kar je urbanizirano in tehnizirano. Napredno slovensko gozdarstvo je slovenske gozdove v zadnjih sto in več letih, ko je človek pod vplivom (lažnega) občutka premoči nad naravo pri večini svojih dejavnosti, v pretežnem delu sveta tudi pri gospodarjenju z gozdom, krenil po poti sodobne industrijske miselnosti, uspelo ohraniti sonaravne, takšne, da bi bili skoraj vsi vredni posebnega zavarovanja.

Spremembe, ki so se zgodile v zadnjih letih v slovenskem gozdarstvu, so naredile del gozdarstva, ki opravlja javno gozdarsko službo, še zmogljiveše za strokovno in naravovarstveno ravnanje s slovenskimi gozdovi in gozdno krajino.

Z ločitvijo funkcije usmerjanja razvoja gozdov in vsega strokovnega ravnanja z gozdovi od poslovne funkcije, ki sta bili v nekdanjih gozdnih gospodarstvih združeni, je omogočeno javni gozdarski službi, da strokovno še bolj suvereno usmerja razvoj slovenskih gozdov in gozdnega prostora. Ustanovitev Zavoda za gozdove Slovenije pomeni v tem pogledu pomemben prispevek k še večji uveljavitvi strokovnega ravnanja z vsemi slovenskimi gozdovi.

Razvoj naravovarstvene misli v zadnjih letih je nedvomno pokazal, da narave ne moremo uspešno varovati oziroma ohranjati samo s strogim varovanjem določenih manjših površin. Takšne površine so lahko le nujna dopolnitev kar najbolj obzirnega ravnanja z vso naravo, ki jo sicer izkoriščamo oziroma rabimo v različne namene, torej dopolnitev aktivnega varovanja narave. Pri tem je gozdarstvo v preteklosti v slovenskem prostoru uspešno preneslo največje breme pri obvarovanju narave, in na Zavodu za gozdove Slovenije dobro vemo, da bo največje breme pri obvarovanju naše narave tudi v naprej na javni gozdarski službi. Če odpovemo gozdarji javne gozdarske službe glede svoje varovalne usmerjenosti pri delu z gozdom, je ni naravovarstvene službe, ki bi slovensko naravo uspela ohraniti v zadovoljivem, kaj šele v zglednem stanju. Na Zavodu za gozdove Slovenije se tega zavedamo in v tem pogledu tudi odgovorno ravnamo. Zaradi navedenega se tudi ne zdijo racio-

nalne formalne rešitve organiziranosti varovanja narave, ki bi ne izkoristile strokovnega in organizacijskega potenciala Zavoda za gozdove Slovenije.

Varovanje narave v gozdnem prostoru, pa tudi drugje, se začne že mnogo pred varovanjem posebej dragocenih naravnih objektov. Pri tako imenovanem aktivnem varovanju narave, to je tistem varovanju, od katerega je odvisno stanje velike večine naše narave, gre za upoštevanje naravovarstvenih načel pri vsakem posegu v naravo. Pri vsakem posegu naj nam bo želja po čimvečji ohranitvi narave.

Sledeč Zakonu o gozdovih lahko med naloge Zavoda za gozdove Slovenije, s katerimi najaktivneje zagotavlja varovanje narave gozda in gozdnega prostora, uvrstimo naslednje:

- priprava strokovnih podlag za Program razvoja gozdov,
- izdelava gozdnogospodarskih načrtov območij in gospodarskih enot,
- izdelava lovskogojitvenih načrtov območij,
- izdelava programa varstva gozdov,
- zagotovitev izvedbe ukrepov za varstvo gozdov,
- izdelava načrtov požarnega varstva,
- izdelava gozdnogojitvenih načrtov,
- izbor drevja za posek (skupaj z lastnikom gozda),
- določitev potrebnih gozdnogojitvenih in varstvenih del,
- določitev usmeritev in pogojev za sečnjo in spravilo lesa,
- zagotovitev sadik gozdnega drevja rastišču primernih vrst in provenienc,
- izdaja soglasij za posege v gozd in gozdni prostor,
- izdaja dovoljenj za izjemno uporabo kemičnih sredstev v gozdu,
- izdaja soglasij pred prijavo sprememb katastrske kulture gozda v drugo kulturo,
- izdaja navodil za posege v skupine drevja in v posamično drevje zunaj gozda (in naselij),
- priprava strokovnih podlag za odpiranje gozdov z gozdnimi prometnicami,
- določanje režimov uporabe gozdnih cest (v sodelovanju z lastniki gozdov ali samostojno).

Z navedenimi zakonsko določenimi nalogami v zvezi z usmerjanjem razvoja gozda

in gozdnega prostora ter populacij prostoživečih divjih živali, je zakonodajalec Zavodu za gozdove Slovenije dejansko zaupal in tudi de iure poveril naloge, ki so ključnega pomena pri varovanju narave prostranega gozdnega prostora.

Program razvoja gozdov v Sloveniji nalaga javni gozdarski službi še celo vrsto konkretnih nalog, katerih namen je v prvi vrsti zagotavljanje varovanja oziroma ohranjanja narave. Da dodatno osvetlimo vso širino naravovarstvene vsebine znotraj že obstoječe dejavnosti Zavoda za gozdove Slovenije, naštejmo nekaj teh najpomembnejših konkretnih nalog iz Programa razvoja gozdov v Sloveniji:

- izdelava (skupaj z drugimi uporabniki prostora) načrtov varovanja narave in trajnostnega razvoja krajine,
 - izdelava izhodišč in meril za ohranitev ekološko nepogrešljivih ostankov gozdov, skupin ter posameznih dreves v krajini,
 - izdelava načrtov za ohranitev in varovanje ekosistemov nad zgornjo gozdno mejo,
 - izdelava prostorskih načrtov poudarjenosti funkcij gozda in gozdnega prostora ter določitev usmeritev, ukrepov in omejitev za gospodarjenje na območjih s posameznimi izjemno poudarjenimi funkcijami,
 - izdelava meril za določitev varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom,
 - določitev posebej vrednih habitatov za živali oziroma predelov, ki so posebej pomembni za ohranitev biološke in ekološke pestrosti v gozdu in krajini ter prilagoditev gospodarjenja z gozdom njihovi vlogi,
 - v biološko in ekološko labilnih (npr. zasmrečenih) sestojih izvajanje postopne biološke stabilizacije (z vnašanjem naravnih drevesnih vrst),
 - spremljava stopnje poškodovanosti sestojev zaradi parkljaste divjadi na vzorčnih ploskvah in usklajevanje razmerja med rastlinskim svetom in divjadjo.
- Po povedanem je očitno, da izvajanje strokovno-operativnih nalog s področja varstva narave za Zavod za gozdove Slovenije kot javno gozdarsko službo vsebinsko ni novo, gre le za razširitev in poglobitev dela ter za vprašanje manjše organizacijske in kadrovske prilagoditve Zavoda tem razširjenim nalogam.

Zavod za gozdove že varuje gozd in naravo pred nevarnostmi, ki jima pretijo, in bo tako ravnal tudi v prihodnje, ker je za to usposobljen in ker je to ena njegovih temeljnih nalog.

3 IZ OSNUTKA PROGRAMA VKLJUČEVANJA ZAVODA ZA GOZDOVE SLOVENIJE V STROKOVNO-OPERATIVNA DELA NA PODROČJU VAROVANJA NARAVE

3 FROM DRAFT ISSUE OF "THE ENROLLING PROGRAM OF SLOVENIA FOREST SERVICE INTO PROFESSIONALLY OPERATIVE TASKS IN THE FIELD OF NATURE PROTECTION"

Državni zbor RS je na svoji seji 29. 06. 1994 ob razpravi Programa razvoja gozdov v Sloveniji med drugimi sprejel Sklep, da mora Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pripraviti Program vključevanja Zavoda za gozdove Slovenije na področje varovanja narave. Glede na to in druge okoliščine je Svet Zavoda za gozdove Slovenije na seji dne 28. 06. 1995 naročil strokovnim službam Zavoda, da čimprej pripravijo strokovne podlage o tem vprašanju. Naj povzamem iz pripravljene gradiva nekaj ključnih navedb.

Vključevanje Zavoda za gozdove Slovenije v strokovno-operativno delo na področju varovanja narave v vsem (gozdnem) prostoru

"Z vidika smotrnosti in učinkovitosti delovanja države in njenih institucij bi bilo skrajno nerazumno, če bi ne izkoristili velikega potenciala biološko in ekološko dobro izobraženih strokovnjakov Zavoda za gozdove Slovenije, ki vsakodnevno delujejo na terenu po vsem območju Slovenije, ki poznajo lokalne posebnosti in zanimivosti ter nevarnosti, ki jim grozijo, da ne bi, večkrat tudi skoraj vzporedno s svojim delom, del pozornosti posvetili tudi (širšim) naravovarstvenim nalogam. Še posebej, ker so s svojo poklicno usmeritvijo in dosedanjim delom že doslej dokazali nagnjenost k naravi in usposobljenost, da jo varujejo.

Odločitev, da v sistemu varovanja narave v Sloveniji Zavod za gozdove Slovenije prevzame strokovno-operativne naloge tudi formalno in vsebinsko širše, bi vendarle nujno zahtevala določene organizacijske in kadrovske dopolnitve Zavoda za gozdove Slovenije in tudi ustrezna dodatna finančna sredstva."

Zavod za gozdove Slovenije kot upravljalec naravnih parkov.

"Čeprav mora biti v ospredju aktivno varovanje vse narave, strokovnjaki Zavoda za gozdove Slovenije težnje po zavarovanju določenih, posebej vrednih naravnih območij podpiramo. Takšne težnje razumemo tudi kot nadgradnjo vseh dosedanjih prizadevanj slovenskega gozdarstva po ohranjanju narave. Razumemo jih tudi kot pomoč prihodnjim prizadevanjem slovenskega gozdarstva, javne gozdarske službe oziroma Zavoda za gozdove Slovenije pri zagotavljanju sonaravnega razvoja gozdov.

Kot je že omenjeno, je večina območij potencialnih naravnih parkov v Sloveniji pretežno gozdnatih. Na drugi strani Zavod za gozdove Slovenije po Zakonu o gozdovih usmerja ravnanje z vsemi slovenskimi gozdovi. Delo z gozdovi in vso naravo v naravnih parkih pomeni le nadgradnjo dela z gozdovi in vso naravo zunaj njih.

Temelj vseh dejavnosti v zvezi z naravnimi parki, ki naj bi lokalnemu prebivalstvu in vsej Sloveniji perpektivno prinašali tudi ekonomske koristi, je nedvomno v zagotavljanju strokovnega ravnanja z naravnimi objekti samimi. Kjer so ti v pretežni meri gozd, je smotno in strokovno umestno, da njihov razvoj usmerja Zavod za gozdove Slovenije, saj v Sloveniji ni bolj usposobljene institucije za usmerjanje razvoja gozdov in ravnanja z njimi kot je Zavod za gozdove Slovenije."

LITERATURA

1. Zakon o gozdovih, Ur. list RS 30/93
2. Program razvoja gozdov v Sloveniji (delovno gradivo)
3. Program vključevanja Zavoda za gozdove Slovenije v strokovno operativno delo na področju varovanja narave